

## მცირე ბიზნესის პრობლემები და მათი საკმთანობის შეჩერების მიზეზები კახეთის რეგიონში

### Problems of Small Businesses and Reasons for Suspending Their Activities in Kakheti Region

**მაია ალადაშვილი** - ასოცირებული პროფესორი, ი. გოგებაშვილის სახელობის  
თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, maiaaladashvili@yahoo.com  
**ნანული ხიზანიშვილი** - ასოცირებული პროფესორი, ი. გოგებაშვილის სახელობის  
თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, nanuli.xizanishvili@tesau.edu.ge

**Maya Aladashvili** - Associate Professor, I. Gogebashvili Telavi State University  
maiaaladashvili@yahoo.com

**Nanuli Khizanishvili** - Associate Professor, I. Gogebashvili Telavi State University,  
nanuli.xizanishvili@tesau.edu.ge

**რეზიუმე.** მცირე ბიზნესი არის ეკონომიკის ყველაზე მობილური სექტორი, რომელიც ასრულებს მნიშვნელოვან დამაბალანსებელ როლს და აერთიანებს ქვეყნის შრომითი რესურსების მნიშვნელოვან ნაწილს. იგი არის ეკონომიკურად მოწინავე ქვეყნების მეწარმეობის ერთ-ერთი ყველაზე განვითარებული ფორმა. მცირე ბიზნესს ხშირად ეკონომიკის ქვაკუდებდაც უწოდებენ.

ბიზნესის ეს ფორმა მეტ-ნაკლებად განვითარებულია კახეთის რეგიონშიც, თუმცა აღინიშნება მთელი რიგი პრობლემები მათ საკმთანობაში, რაც ხელს უშლის მათ ფუნქციონირებას. ყურადღება მისაქცევია ის ფაქტი, რომ როგორც კახეთის შემოსავლების სამსახურიდან მოწოდებული ინფორმაცია ცხადყოფს, მცირე ბიზნესის სტატუსის მინიჭება 2018 წლიდან 2019 წლამდე თითქმის განახევრდა, (1079- დან 526-მდე), ხოლო სტატუსის შეჩერების რიცხვი წლიურად დაახლოებით 70-ს შეადგენს.

ნაშრომის მიზანია, გავაანალიზოთ კახეთის რეგიონში მცირე ბიზნესის განვითარების პრობლემები და გავარკვიოთ მცირე მეწარმეობის საკმთანობის შეჩერების მიზეზები, რომელიც როგორც რეგიონის, ასევე ქვეყნის ეკონომიკის შემადგერხელი გარემოება შეიძლება გახდეს.

**საკვანძო სიტყვები:** მცირე ბიზნესი; კახეთი; პრობლემები; სტატუსი; შეჩერება.

**Abstract.** Small business is the most mobile sector of the economy, playing an important balancing role and combining a significant part of the country's labor resources. It is one of the most developed forms of entrepreneurship in economically advanced countries. Small businesses are often referred to as the cornerstone of the economy. This form of business is more or less developed in the Kakheti Region, although there are a number of problems that

impede their functioning. It is noteworthy that the information provided by the Kakheti Regional revenues service shows that the granting of small business status has almost halved from 2018 to 2019 (from 1079 to 526), with the number of status suspending approximately - 70 per year. The purpose of this paper is to analyze the problems of small business development in the Kakheti Region and find out the reasons for the suspension of the activities of small entrepreneurs, which may become a hindrance to the economy of the region and the country.

**Keywords:** small business; Kakheti; Problems; Status; Stop.

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია ჩვენი ქვეყნისთვის, რადგან მათი წილი მსოფლიო ბაზარზე 50 პროცენტზე მეტს შეადგენს, მათი საქონელი და მომსახურება „უხილავი“ და ნაკლებად შესამჩნევია, ახასიათებთ გამძლეობისა და სიცოცხლისუნარიანობის მაღალი დონე, გააჩნიათ მნიშვნელოვანი საექსპორტო წილი, არიან გლობალური კონკურენტები და დიდი წვლილი შეაქვს ქვეყნის წარმატების ბალანსში.

საქართველოს სტატისტიკური სამსახურის მონაცემების მიხედვით, 2019 წლისთვის საქართველოში მთელი ეკონომიკური აქტიურობის 80-85 პროცენტი მსხვილ ბიზნესზე მოდის. ამავე პერიოდის მონაცემების მიხედვით, რეგისტრირებული საწარმოთა მხოლოდ 23 % აგრძელებს ფუნქციონირებას, დანარჩენ 77%-ს შეჩერებული აქვს სტატუსი. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ქვეყანაში მცირე ბიზნესი კარგად განვითარებული არ არის.

თუმცა, აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ აღნიშნულ ბიზნესს ჩვენს ქვეყანაშიც სერიოზული შემოსავლები მოაქვს და თუ ქვეყნის მოსახლეობა უკიდურესი გაჭირვების მიუხედავად, მაინც ახერხებს არსებობას, ესეც ამ ტიპის ბიზნესის დამსახურებაა. მოსახლეობის დიდი ნაწილი სწორედ მცირე ბიზნესშია დასაქმებული. ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, მცირე და საშუალო ბიზნესს საქართველოსათვისაც სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს.

მიუხედავად იმისა, რომ მცირე ბიზნესი დადებითი შედეგების მომტანია და სახელმწიფო მეტ-ნაკლებად ცდილობს ხელი შეუწყოს მის განვითარებას, საქართველოსა თუ მის ცალკეულ რეგიონებში მაინც არსებობს მცირე ბიზნესის განვითარების ხელშემშლელი მნიშვნელოვანი პრობლემები.

აუცილებლად უნდა აღვნიშნოთ, რომ კახეთს აქვს საკმაოდ დიდი პოტენციალი იმისთვის, რომ მცირე ბიზნესი წარმატებით განხორციელდეს და მეწარმეებმა მიიღონ მაღალი მოგება. მაგალითად:

- ✓ კახეთის რეგიონი მდიდარია ბუნებრივი რესურსებით, რომლებიც რეგიონის მთელ ტერიტორიაზე თანაბრადაა განაწილებული;

- ✓ სხვა რეგიონებთან შედარებით ეს რეგიონი გამოირჩევა სასოფლო-სამეურნეო წარმოებისთვის განკუთვნილი ტერიტორიული სიმრავლით, რაც განაპირობებს აგრობიზნესის განვითარების პერსპექტივებს.

- ✓ მეტ-ნაკლებად განვითარებულია ინფრასტრუქტურა;

- ✓ რეგიონში ისტორიული ძეგლების სიმრავლის, ლანდშაფტის მრავალფეროვნების და დედაქალაქთან სიახლოვის გათვალისწინებით, ძალიან მაღალია ტურისტული ბიზნესის სხვადასხვა სახეობის (აგრო, ღვინის, სათავგადასავლო და ა.შ.) განვითარების პერსპექტივა;

- ✓ რეგიონში აღინიშნება დაუსაქმებელი სამუშაო ძალის სიმრავლე;

ის ფაქტი, რომ რეგიონში არსებობს მცირე ბიზნესის განვითარების ხელშემწყობი ფაქტორები არ გამორიცხავს პრობლემების არსებობას. კახეთის რეგიონში მცირე ბიზნესის განვითარების გზაზე უმნიშვნელოვანესი პრობლემები გამოიკვეთა.

ჩვენს მიერ კვლევის მეთოდებად გამოყენებული იქნა რესპოდენტებთან პირისპირ ინტერვიუს და ანკეტირების მეთოდი. გამოიკითხა 55 მოქმედი და 36 შეჩერებული სტატუსის მქონე მცირე და ინდივიდუალური მეწარმე.

კვლევის მიზანი იყო დაგვედგინა როგორც მოქმედი ბიზნესების საქმიანობის ძირითადი პრობლემები, ასევე მცირე ბიზნესის შეჩერების მიზეზები.

გამოკითხვის შედეგად გამოვლინდა **მოქმედი** მცირე ბიზნესების შემდეგი პრობლემები:

1. გამოკითხულთა 99 % უმთავრეს პრობლემად ოფიციალური საბიუჯეტო გადასახადების სიდიდესა და რაოდენობას ასახელებს.
2. გამოკითხულ მცირე საწარმოთა 89 % პრობლემებს აწყდებიან ბანკებთან ურთიერთობის დროს, რაც ძირითადად გამოიხატება ბანკების მხრიდან კრედიტის გაცემაზე უარით, ან სირთულით და მაღალი საპროცენტო განაკვეთებით;

3. გამოკითხულთა 62 % უმნიშვნელოვანეს პრობლემად მაკროეკონომიკურ ფაქტორებს ასახელებს, როგორებიცაა ინფლაცია, ეროვნული ვალუტის არასტაბილურობა და ფასების ცვლილება.
4. კიდევ ერთ მნიშვნელოვან პრობლემად გამოკითხულთა 88% მოსახლეობის მსყიდველობითუნარიანობის შემცირებას ასახელებს, რის გამოც საგრძნობლად შეუმცირდათ შემოსავლები.
5. ასევე მნიშვნელოვან პრობლემად გამოკითხულთა 78% ასახელებს კონკურენციას. შედარებით მსხვილი ბიზნესები უფრო ადვილად და მცირე დანახარჯებით უმკლავდებიან მიმდინარე წინააღმდეგობებს, ვიდრე მცირე მეწარმეები, რაც იწვევს ფასთა სხვაობას.

რაც შეეხება **შეჩერებულ** მცირე ბიზნესებს კახეთის რეგიონში, გამოკითხვის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი პრობლემები და შეჩერების მიზეზები:

1. გამოკითხულთა 100 %-ს მათი საქმიანობის არც ერთ ეტაპზე არ გააჩნდა ბიზნეს გეგმა, რის მიხედვითაც უნდა განეხორციელებინათ თავისი ბიზნეს საქმიანობა.
2. გამოკითხულთა 81%-ს არ აქვს მათი ბიზნესის შესაბამისი განათლება და გამოცდილება.
3. გამოკითხულთა 92 %-ს არ აქვს გავლილი არავითარი სასწავლო კურსი ბიზნესის მართვის, მარკეტინგის, საბუღალტრო აღრიცხვის და ასე შემდეგ.
4. გამოკითხულთა 72 %-მა იცოდა, რომ დაქირავებული ბუღალტერი ადგენდა მხოლოდ დეკლარაციას, რომელსაც შესაბამისად არც ეცნობოდა, საუბარი ზედმეტია მათ ანალიზზე და დინამიკაზე.
5. გამოკითხულთა 47%-მა არ იცოდა, რა სახის საბიუჯეტო გადასახადებს იხდიდა და რა პერიოდულობით.
6. გამოკითხულთა 65%-მა ბიზნესის შეჩერების მიზეზად შემოსავლების ნაკლებობა დაასახელა.

29%-მა - გადასახადების, კერძოდ დღგ-ს თანხა დაასახელა (ძირითადად სავაჭრო ობიექტებმა, კერძოდ ის, რომ საქონელზე ფასების გასამმაგების პირობებშიც კი, მაგალითად სიგარეტზე და სხვა, დღგ-ს ზღვარი ისევ 100000 ლარია), ხოლო 6%-მა ბანკის სესხზე ხელმისაწვდომობის დაბალი დონე და მაღალი საპროცენტო განაკვეთი დაასახელა.

ჩვენს მიერ განხორციელებული კვლევის შედეგად აღმოჩნდა შემდეგი ძირითადი პრობლემები, რომელიც აფერხებს მცირე ბიზნესის განვითარებას კახეთის რეგიონში:

- მაღალი გადასახადები და რთულად გასაგები საგადასახადო კანონმდებლობა.
- კონკურენცია (მონოპოლიები);
- გასაღების ბაზრის სიმცირე;
- შესაფერისი კვალიფიკაციის კადრების ნაკლებობა;
- ბანკის სესხის რთულად მისაწვდომობა და მაღალი საპროცენტო განაკვეთი;
- საგრანტო პროგრამების სიმცირე;
- მეწარმეთა განათლების დაბალი დონე ბიზნესის სფეროში.

აღნიშნული პრობლემები იწვევს კახეთის რეგიონში და ზოგადად საქართველოს ეკონომიკაში ისედაც ნაკლები რაოდენობის მცირე ბიზნესის ხვედრითი წილის კიდევ უფრო შემცირებას, გარდა ამისა, საქმიანობის შეჩერება ფაქტიურად ბიზნესის გაკოტრებას ნიშნავს, რადგან შეჩერება უფრო იოლია როგორც ფინანსურად, ისე ტექნიკურად, ვიდრე გაუქმება. შეჩერებული სტატუსი აღიდგინა მხოლოდ რამოდენიმე მათგანმა, ხოლო გაკოტრებული ბიზნესი, როგორც წესი, პრობლემად გადაიქცევა არა მხოლოდ აღნიშნული ბიზნესისთვის, არამედ მათი კრედიტორებისთვისაც, (ბანკები, მომწოდებლები და სხვა), რომელთა რაოდენობა და კრედიტორული დავალიანების მოცულობა არც თუ ისე მცირე შეიძლება იყოს.

**დასკვნა.** ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგად გამოვლინდა ორი მნიშვნელოვანი და საყურადღებო ფაქტი:

1. კახეთის რეგიონში მოქმედი და შეჩერებული ბიზნესების მფლობელების პასუხები საქმიანობასთან დაკავშირებულ შეკითხვებზე თითქმის იდენტურია, რაც ნიშნავს, რომ არცერთი მცირე ბიზნესის საქმიანობა არ არის გარანტირებულად სტაბილური და მუდმივად მოსალოდნელია მათი საქმიანობის შეჩერებაც.
2. რეგიონის თითქმის ყველა მცირე მეწარმე უკმაყოფილოა ბანკების, გადასახადების, სახელმწიფო პოლიტიკის მიმართ და აქვთ განცდა, რომ მათ არავინ უსმენს და ეხმარება პრობლემების გადაჭრაში. სახელმწიფოს როლს ისინი ხედავენ მხოლოდ აუდიტორული

შემოწმების, გადასახადების ამოღების და ჯარიმების გადახდევინების კუთხით.

იმისათვის, რომ ნაწილობრივ მაინც გადაიჭრას რეგიონში არსებული პრობლემები და თავიდან იქნას აცილებული ეკონომიკაში მცირე ბიზნესის ხვედრითი წილის კიდევ უფრო შემცირება, მიგვაჩნია განხორციელდეს შემდეგი:

1. ბიზნესის რეგისტრაციისას აუცილებელ მოთხოვნად იქცეს ბიზნეს გეგმის არსებობა;
2. ასევე აუცილებელ მოთხოვნად იქცეს მეწარმის მინიმალური კომპეტენცია, კვალიფიკაცია ან გამოცდილება მოცემულ ბიზნეს საქმიანობაში;
3. პერიოდულად განხორციელდეს მცირე მეწარმეთა გადამზადება ბიზნესის მართვის, საბუღალტრო აღრიცხვის, გადასახადების და საგადასახადო კანონმდებლობაში ცვლილებების გაცნობის მიზნით;
4. რეგიონებში შეიქმნას მცირე მეწარმეთა ასოციაციები, სადაც გარკვეული პერიოდულობით მეწარმეები შეძლებენ თავიანთი პრობლემების შესახებ ხმა მიაწვდინონ მათ, ვისაც ხელეწიფება ამ პრობლემების გადაწყვეტა;
5. სახელმწიფომ უფრო დიდი ყურადღება დაუთმოს ამ ქვეყნისთვის მეტად მნიშვნელოვან სექტორს და დააწესოს გარკვეული შეღავათები როგორც გადასახადების კუთხით, ასევე საბანკო სესხებზე ხელმისაწვდომობის და შეღავათიანი საპროცენტო განაკვეთების დაწესების კუთხით;
6. გაიზარდოს მცირე მეწარმეთათვის გრანტების ოდენობა დახელმისაწვდომობა.

ზემოთჩამოთვლილი ღონისძიებების თანამიმდევრული განხორციელება ხელს შეუწყობს რეგიონებში მცირე ბიზნესის განვითარებას, რაც შესაბამისად მეტ შემოსავლებს, მეტ დასაქმებულ ადამიანს და განვითარებულ ეკონომიკას ნიშნავს.

### **გამოყენებული ლიტერატურა:**

1. აბესაძე, რ., კაკულია, ე., (2008). მცირე ბიზნესის მაკროეკონომიკური რეგულირების მექანიზმი საქართველოში. თბილისი: პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი;

2. პაჭკორია, შ. (2011). მცირე ბიზნესის ადგილი და როლი საბაზრო ურთიერთობათა სისტემაში. ეკონომიკა, 5-6: 142-146;
3. კახეთის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021 წლებში;
4. საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგია 2016-2020 წლებისთვის;
5. [https://issuu.com/mrdigovge/docs/kaxetis\\_regionis\\_ganvitarebis\\_strat](https://issuu.com/mrdigovge/docs/kaxetis_regionis_ganvitarebis_strat);
6. [https://www.researchgate.net/publication/316861552\\_sakartveloshi\\_mtsire\\_biznesis\\_ganvitarebis\\_problemebi\\_da\\_misi\\_gadachris\\_zogierti\\_mimartuleba](https://www.researchgate.net/publication/316861552_sakartveloshi_mtsire_biznesis_ganvitarebis_problemebi_da_misi_gadachris_zogierti_mimartuleba).